

הקנאות והקנאה

מניעי-השבטים שהיו מבזין את פנחס סמל ה'קנאות דקדושה'

מעובד מלקו"ש ח"ח ע' 160

הצורך בייחוסו הכפול של פנחס

בס"פ בלק מספרת התורה את מעשה הגבורה של הריגת זמרי בן סלוא ומציינת את שם הקנאי שעשה זאת

ספר במדבר פרק כה

(ו) וַהֲנִה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אָחִיו אֶת הַמְדִּינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַהֲמָה בָכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ: (ח) וַיָּבֹא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶה וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קִבְתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמִּגָּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגָּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף:

(י) וַיְדַבֵּר יְדֻד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ:

בשהתורה מייחסת לראשונה את גיבור הסיפור המקראי, אין בזה חידוש, כי יש עניין שנכיר את זהותו של המדובר, אך מה שהוקשה לרש"י הוא לשם מה חוזרת ומייחסתו שנית? אין זאת אלא שבזה באה להדגיש ייחוסו הנכבד, כנגד מי שניסו להשפילו, כמסופר ברש"י.

(י) וַיְדַבֵּר יְדֻד אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: (יב) לָכֵן אֶמַר הַנָּני נִתֵּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹום:

רש"י על במדבר פרק כה פסוק יא

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן – לפי שהיו הסבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה ספיטס אבי אמו עגלים לע"א והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן:

הביקורת התמוהה של השבטים

הרבי בשיחתו מעלה כו"כ תמיהות בסיפור זה:

א. אמנם כפל-הייחוס מורה שהיה כאן נסיון השפלת ערך מעשהו, אך מניין לרש"י ש"השבטים" [כולם] הם שביזוהו? האין זה סביר יותר שהביזוי בא משבטו של שמעון בלבד, מתוך זעמם על שהרג את נשיא שבטם?

ובפרט לפי המסופר בפירש"י בפרשה הקודמת¹ שבעת שזמרי הקריב את המדיינית ברוב חוצפתו "געו כולם בבכייה", משמע שכולם הזדעזעו ממעשהו ותמכו בנקמתו של פנחס, שגם הוכיחה את עצמה, שהרי בעקבות קנאותו "ותעצר המגיפה", מדוע א"כ מייחס רש"י את כוונות-הביזוי לכל השבטים?

ב. בתוכן הביזוי, מדוע א"כ לא הדגישו גנאי גדול יותר על סבו יתרו, שהיה כומר לע"ז, עד ש"לא היתה ע"ז שלא עבדה"² וחטא האלילות הוא בוודאי השפלה גדולה יותר מ"פיטום עגלים לעבודה זרה", שהיא רק מלאכה³ בזוייה?

ג. בהצגת הרקע המפוקפק של סבו בפיטום עגלים, האם זה משנה אם היה סבו מצד אביו או מצד אמו?.. מדוע לא כתב רש"י בקצרה: "שפיטום זקנו"⁴ עגלים לעבודה זרה?"

ד. נוסף על כל דיוקים אלו, באה הקושיה העיקרית: על מה התבססה בכלל ביקורת-השבטים שזלזלו בפנחס ובמעשה הקנאות שלו? האמנם חשבו שפנחס אסור היה לו להרוג את זמרי?

[או מפני שההלכה למשה מסיני אשר "הבועל ארמית קנאין פוגעין בו" לא הגיעה לידיעתם⁵ או מפני שחשבו שפנחס איננו בגדר "קנאי" ופעל מאינטרסים זרים]

¹ במדבר כה,ו. ראה רש"י שם.

² רש"י יתרו יח,יא ומקורו בתנחומא יתרו ז.

³ שהרי הדגש בדבריהם אינו אלא על ה"פיטום" ולא על שהיה מיועד לשם ע"ז, כי אחרת עדיפה היתה ההאשמה באלילות עצמה.

⁴ ובנדו"ד אין מקום לחשש שמא מדובר באבי אהרן, שהוא בוודאי לא פיטום עגלים לעבודה זרה!

⁵ או שמא סברו כדעת הראב"ד שצריך התראה ולא התרהו וכדומה - טענות שהצד השווה שבהן שחשבו שהריגתו לא היתה לגיטימית.

מדוע לא האשימו אותו עצמו ברצח של אדם מישראל חף מפשע? מדוע בחרו להטיל דופי בסבו?...?

ואם גם הם סברו שראוי היה זמרי לאותו עונש של "קנאין פוגעין בו"⁶, מדוע בחרו לבזות את ייחוסו של פנחס, במקום לציין לשבח על שהסיר את המגיפה מעל בני ישראל והחזיר את הקדושה למחנה ישראל?!

ביקורתם נבעה מקנאה...

אלא על כרחך, שביקורתם של השבטים על פינחס לא נבעה, חלילה, מסלחנותם למעשה זמרי, אדרבה! סבורים היו שזמרי 'הרויח' את עונשו בצדק, כאמור.

אלא שקשה היה עליהם להשלים שמכל זקני ישראל, כולל משה רבנו, שבוודאי גם הם היו מודעים שיש לפגוע בזמרי על מעשה חוצפתו החמור, כיצד יתכן שרק "האברך הצעיר"⁷ פנחס "קפץ בראש" והיה היחידי ששינס מתניו לקנא קנאת השם, והרי זה זלזול גדול בכבודו של כל הסנהדרין ובכבודו של משה!

תחושת הנפגעות מזה שהם עצמם לא נחלצו לקנא קנאת השם, היא שגרמה להם לקבוע שלמרות שאי אפשר להגדירו כ"רוצח", שהרי על זמרי חל חיוב מיתה מידי הקנאין, אבל פנחס – כך טענו – לא פעל מקנאת השם טהורה, מעורב היה ב"קנאותו" מניע של אכזריות תורשתית סמויה, אלא שמצא "הזדמנות" להביעה באיצטלא צדקנית...

וכדאייתא במאמר הצמח צדק ב"דרך מצוותיך" פט,ב:

"... ע"ד דוגמא מאשר אנו רואים למטה שיש בני אדם שעיקר חיותם הוא כשפועלים דין בבני אדם, כנראה בחוש כאשר יקרה לבני אדם הללו אנשים עוברי עבירה, תיכף מתחמם לבבם ויתמלאו חימה וכעס להענישם ולהכותם מכת אכזרי ורציחה ממש, ובפועל ידם

⁶ וכמוזכר לעיל בפירש"י: "וראו כולם שלא לחינם הרגם".

⁷ שהרי נולד לאביו אלעזר לאחר שנתכהנו אהרן ובניו, אשר לכן לא נתכהן פנחס מלכתחילה. והם נתכהנו בניסן שנה שניה ועתה במעשה זמרי היה בשנת הארבעים. נמצא פנחס בן 39 היה...

דווקא, ולא ינוחו ולא ישקטו עד עשות בהם פעולה הרעה בתכלית, והיינו מצד שטבעם רע בעצם ע"כ זאת הרעה שיפעלו בבני אדם, תחיה אותם חיות וקיום נצחי, ובלעדו אין להם חיות כלל,

ובבוא לידם פעולת הרציחה כאילו מתחדש נפשם מצד שזה חיותם, והנה הגם שילבישו הדבר לשם שמים על שעבר עבירה, אין זה אמת כלל... אלא זהו מצד מזג רוע הנפש מוטבעת מ"גבורות-קשות" להריע ולהעניש וכו'..."

נפ"י האמור יובן דבר פלא מפירש"י בסיום פר' בלק, שפנחס בא לפני משה רבנו ואמר לו: "מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו" אמר לו: "קריינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא" ולכאורה מה בא פנחס לשאול אם הוא עצמו מעיד שכך מקובלני ממך? ולמה ענה משה לו ודרבנו לפעול? והרי הלכה זו "אין מורין כן" [אפילו לא ברמז!]

ועוד, הרי ידוע הטעם שאין מורין כן הוא מפני ש"קנאי אמיתי" כלל איננו שואל – אלא פועל... ואם שאל פנחס שאלות, הרי שאיננו בגדר 'קנאי'?

וי"ל בדא"פ: פנחס לא שאל מה לעשות, אלא התכוון לשמוע חזו"ד של משה: "האמנם קנאותי היא אמיתית וטהורה? או שמא היא פורקן לאכזריות סמויה?"

וע"כ ענה לו משה: "קריין האיגרת – יואיל להיות ה'דוור' שימסרנה", כאשר "דוור" מביא לתיבת-הדואר שלנו בשורה טובה או רעה, אין לו שום מניע לשמח את הנמען או להעכיר את רוחו, הוא פשוט שליח, ללא אינטרסים כלל...

וזה מה שרמז משה לפנחס: אם אינך מרגיש שום "טעם"⁸ בנקמתך, אלא רק [כפרוונקא] שליח לביצוע ההלכה למשה מסיני, אזי סימן שאתה קנאי אמיתי, אך אם אתה חש סיפוק מרציחתו, יש חשש שזהו פורקן ליצרים אפלים... ודו"ק.

וזהו חידושו של רש"י⁹, שהמבזין לא היו שבט שמעון, כי ביקורת מצידם היתה מתפרשת כאילו באו להגן על נשיאם הסוטה שנהרג, דבר שלא היו מעיזים לטעון והעדיפו לכבוש פניהם בקרקע...

⁸ ע"ד מאמרז"ל [יומא כג, א.]: 'כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם' ומפרשים שהכוונה היא שכמו שהנחש בנשיכתו אינו חש טעם, שהרי בכל דבר טועם טעם 'עפר'... כך צריכה להיות נקמתו של התלמיד חכם, רק לכבוד תורתו שחוללה בלי להרגיש טעם סיפוק של נקמה...

⁹ דלא כמובא בספרי פרשת בלק פסקא א: "באו שבטו של שמעון אצל שבטו של לוי וכי בן בתו של פוטי היה מבקש לעקור שבט אחד מישראל וכי אין אנו יודעים בן מי הוא" ... תיאור שלדעת רש"י איננו מתאים לפשוטו של מקרא, כמבואר בפנים.

אבל שאר השבטים לא להגן על מעשה זמרי באו, אלא להטיל דופי ב"אימפולסיביות" של פנחס, שנובעת לדעתם מ"אכזריות" שירש מסבו יתרו, שפיטם עגלים לעבודה זרה...

מלאכת פיטום העגלים אכזריות כפולה יש בה, עצם התחיבה-הכפוייה של המזון בגרוננו של העגל למקום שאיננו יכול להחזירו משם, מהווה עינוי עבדו, הוסף על כך את ה"זדוניות" של המפטם עגלים על מנת ש"ישמינו" [לכאורה לטובתם¹⁰] כשמטרתו הסופית היא "לשחטם", רק מי שאכזרי מטבעו מסוגל לעשות מלאכה בזוייה שיש בה צער בעלי חיים...

אלא שעדיין טענתם תמוהה: הרי פנחס היה גם נכדו של אהרן הכהן, מניין לכם שירש את תכונת האכזריות מסבו יתרו, שמא ירש את תכונת הקנאה להויה מסבו אהרן?

התחכמו השבטים לבסס את טיעונם על הוכחות "אובייקטיביות" מתורת הגנטיקה: "שפיטם אבי-אמו עגלים", דבר המוכיח שה"גנים" של יתרו גוברים באישיותו, על פי עקרון הידוע גם לבן חמש למקרא:

רש"י על בראשית פרק מו פסוק טו

(טו) אלה בני לאה – ואת דינה נתן. הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב ללמדך אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה:

לפי עקרון זה, פנחס שהוא "זכר" הוי אומר שנולד מ"אם מזרעת תחילה" כלומר, כוחה של אשת אלעזר הוא שגבר בו, ואילו אמו שהיא "נקבה" נולדה מ"אב מזריע תחילה" נמצא שירשה תכונותיה מיתרו והורשה אותן לבנה פנחס, הרי שמתוך "הצלבת-התורשה" מוכח שיש בו תכונת האכזריות מסבו יתרו מפטם-העגלים! לכן היה זה הוא שקפץ בראש

¹⁰ במקביל להתנהגות פנחס, שבא להכנס בקובה של כזבי וחשבו כולם שגם הוא בא לעשות צרכיו עמה, עד שאמרו "וודאי התירו פרושין את הדבר" כלומר נראה שבא לתמוך במעשה זמרי, אך תכליתו היתה להורגו... [כסגנון מפטמי העגלים]

לדקור ברומחו, מה שלא עשו אף אחד מגדולי ישראל, שהמה "רחמנים
בני רחמנים"...

ושמא תאמר, אילו היתה כוונתם להשפילו סתם מתוך התנגדות
להריגת זמרי, אזי מובן מדוע טרחו להדגיש "והרג זה נשיא
מישראל", דבר המבטא ביתר שאת את השפלות-הנבזית¹¹, שאדם
משפל הייחוס הרג אדם מיוחס מנשיאי השבטים.

אבל מאחר ותכליתם הייתה להאשימו שהמניע שלו היה
מתכונת האכזריות שבו, מה ראו להדגיש את מעמדו של הנרצח?
וכי רציחת נשיא יש בה יתר אכזריות?

י"ל שבזה התכוונו להגדיל את הבזיון, באמצעות הבלטת הניגוד
בין אדם אכזרי זה ובין הנרצח שהיותו "נשיא" מורה על היותו
איש החסד, הדואג לכל צרכי השבט, עד כדי כך שכל מעשהו
של זמרי בהבאת המדיינית לעיני משה, לא בא מתוך תאוותו
לזנות, אלא ניסה להוכיח לסנהדרין ש"זו מותרת" כדי להציל
את בני שבטו השמעוניים שזנו עם בנות מואב ממיתת בית דין,
כדמוכח בספרי פרשת בלק פיסקא א:

**בא לו שבטו של שמעון אצל זמרי הרי אתה יושב בשלוה ואנו
נדונים בהריגה עמד וכינס כ"ד אלף משבטו ובא לו אצל כזבי...**

הרי שלדעתם, זמרי סיכן עצמו, ברוב חסדו לשבטו, על מנת
להצילם מעונש חמור, ובא איש 'אכזרי' זה והרגו במיתה
בזוייה!

ויש להוסיף, שגם מבחינה פסיכולוגית, למרות היות האכזר
מתאכזר לכל אחד, בכל זאת בהיתקלו ב"איש החסד", טיפוס
המנוגד לו לחלוטין, הרי זה מגביר בו את האכזריות, זה מה
שהצית בפנחס את התפרצותו האכזרית נגד זמרי... טענו
השבטים!

¹¹ כי בקשר לעצם איסור הרציחה, אין הבדל אם רצח אדם מעולם התחתון או שרצח ראש ממשלה
מכהן... אבל הבזיון של הנרצח גדול יותר כשהרוצח הוא משפל-המדרגה.

הקב"ה נחלץ להגנתו

כתגובה לביקורתם של השבטים, הנראית על פניה מבוססת ואובייקטיבית... ענה הקב"ה לקיטרוגם בהדגישו שנית את ייחוסו: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן"

[לא כדבריהם, שקנאתו היא מזוייפת ובאה מאכזריות שירש מיתרו, מעיד אני עליו – אומר הקב"ה - שאדרבה, קנאתו באה מתוך עוצם קדושתו, אותה ירש מסבו השני אהרן, איש החסד ש"אוהב שלום ורודף שלום", שהטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים והציל את עם ישראל מכלייה בזכות "קנאתו הטהורה"]

ולכן מדגיש רש"י: "בא הכתוב וייחסו אחר אהרן" – ובזה "דילג" על ייחוסו גם ל"אלעזר" וגם השמיט את התואר "הכהן", כי תכלית הייחוס הייתה לבטא את התורשה של מידת החסד, שבה הצטיין במיוחד אהרן ולא כל כך את ה"כהונה" והצדקות שבו.

כי בזה מודגש הניגוד שהם האשימוהו ב"אכזריות" שירש מ"מפטים העגלים" והקב"ה מדגיש שמעשהו נובע ממידת החסד, אותה ירש מאהרן "רודף השלום" ואיש החסד

[לכן "אליעזר" לא כל כך רלבנטי אלא כייחוס-ביניים, גם התואר "הכהן" לא רלבנטי כאן¹² ולכן השמיט זאת רש"י! וכתב: בא הכתוב וייחסו אחר אהרן"]

ולמה לא האשימוהו ב"אלילות"?

מדוע לא פירש רש"י שתוכן הביזוי של השבטים היה אחר: פסלותו הרעיונית של סבו יתרו, שהיה "אפיפיור של מדין" ועובד כל האלילים שבעולם [בלא להתייחס ל"פיטום העגלים"]

¹² ואם תאמר: אם כך מדוע הואיל הכתוב להזכיר "הכהן"? - מעיר הרבי: שזה בא כנגד טענת השבטים, לומר: אע"פ שאהרן הוא "הכהן" ופנחס לא התכהן, עד עתה [אין זה מוכיח על נחיתותו כנכד של יתרו... אלא עכ"ז] פנחס הוא "בן אהרן" איש החסד ויורש תכונת השלום שבאהרן כ"אהרן"...

דבר שיבהיר גם את חוסר-אמונם ב"טוהר כוונותיו" של פנחס, שפעל "כאילו" נגד יחסי-אישות עם ארמית, שהרי – כך טענו השבטים – כל האיסור של "לא תתחתן בם" הוא מנומק בהיות נישואים לארמית גורמות לעבודה זרה:

ספר דברים פרק ז

(ג) וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֵךְ לֹא תִתֵּן לְבָנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבִנְךָ: (ד) כִּי יִסִּיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרֵי וְעַבְדוֹ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אָף יְדוּד בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מֵהָר:

וכי מי שאבי אמו היה שטוף בעבודה זרה – טענו השבטים – הוא הפך לפתע להיות ה"קנאי" היחידי נגד מגמה זו!...

לו היה רש"י מאמץ שזה היה סגנון הביזוי שנקטו השבטים, לא היינו נדחקים לומר שהביטוי "הכהן" שבפסוק איננו רלבנטי, כי היינו אומרים שהקב"ה כתב "הכהן" להפריך את סברתם שפנחס ירש תכונות האלילות שביתרו "כהן מדין", אלא אדרבה הוא נכדו של אהרן "הכהן" לה', לכן נחלץ לקנא קנאת השם!..

מדוע א"כ נטה רש"י לפרש שתוכן הביזוי קשור ל"אכזריות" של הפיטום ולא לפסלות של השקפותיו של יתרו?

מבאר הרבי:

השקפות הן "תכונות נרכשות" מהחינוך והסביבה על כן אינם "תורשתיות" ואם יתרו עצמו חזר בתשובה והגיע להכרה ש"עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים" ולא נותר בו שמץ מהשקפותיו האליליות, אין זה הגיוני לטעון שנכדו, דור שלישי, פועל מתוך "תכונות-אליליות", כי הללו אינן עוברות בתורשה.

לא כן "אכזריות" היא תכונה-טבעית באנשים מסויימים, אופי כידוע עובר בתורשה ויש מקום להאשימו כפועל מתוך "תורשה-שלילית" מסבו האכזרי...

[תדע שכן הוא, שהרי אברהם ציווה לאליעזר "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני" גם רבקה אמרה ליצחק "קצתי בחיי מפני בנות כנען" - וכי ה"שידוכים" שהוצעו להם בחרן התחנכו ב"בית יעקב"?

אלא וודאי שההבדל הוא: בנות כנען היו מושחתות באופיין, דבר העובר בתורשה, לכן נמנעו מלהתחתן בם, אבל בנות חרן בעלות אופי טוב היו, צנועות וחסודות כרבקה, אלא שהשקפתם היתה "אלילית" כתוצאה מחינוכן, השקפות אפשר לזנוח ולעבור להשקפת עולם אמונית, כיאה לביתם של האבות והאמהות מאמיני האחדות, על כן אין מהווה מונע מ"להשתדך" עמהן¹³].

לכן נאלץ רש"י לנקוט בפשוטו של מקרא, שהבסיס לביקורתם של השבטים, היה האשמתו באופי-אכזרי ולא בהשקפה-אלילית.

"יינה של תורה"

הלך-הנצחי מכל האמור הוא: כשרואים מאן דהו עושה דבר נכון וראוי על פי הלכה, גם אם נראה שהלה "הגזים" בהתלהמותו לדבר המצווה,

מה שגורם לנו לחשוב שהתלהבותו היתירה לא באה מ"קנאות לדבר מצוה", אלא וודאי יש לו כל מיני מניעים זרים לעודף-קדושתו... אסור לנו לבוז לו ולבטל את ערך מעשהו – והנימוקים לכך:

א. ישנו פס"ד "לעולם יעסוק אדם בתומ"צ אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" – הרי אם נשפילנו יחדול מהתנהגותו ש"לא לשמה" ולא יגיע "לשמה".

[ובפרט לפי הפי' החסידי שגם בעת ה"שלא לשמה", הרי ה"תוך" שלה הוא: "לשמה" וסופו של אותו "תוך" להתגלות גם במודע ותהא עשייתו "לשמה"]

¹³ מובא בשם ה"אבני נזר".

נמצא שבמקום "לבזותו" ולזלזל בהתלהמותו, דבר העלול לגרום שיחדל מעשיית המצווה, עד שיגיע לדרגת "לשמה", עדיף להתעסק בהכוונתו העדינה אל ה"לשמה".

וכפי ששאל פעם הרבי, מדוע אמחז"ל על ה'צבוע': "אין תוכו כברו", מכאן אתה למד שהדרך הראויה היא שיהיה "תוכו כברו", מדוע לא דרשו שיהיה "ברו כתוכו"?

והטעם: "ברו" הוא הפן החיצוני-מעשי, שיהודי מקיים מצוה, אלא שמרגיש לא נוח בעצמו, כי "תוכו" איננו תואם להנהגתו החיצונית, בא אליו יצרו המתוחכם וטוען: "חדל לעשות המצוה [ברו] – עד שה"תוכו" ירגיש הזדהות עם ה"ברו"...

באו חז"ל ואמרו: "לא! את ה"ברו" תשאיר, המשך בעקביות לעשות את המצוה בחיצוניות, ואם אתה מודאג מדו-הפרצופיות שלך, הברירה בידך להתאים את ה"תוכו" אל ה"ברו"...

ב. לעולם לא נוכל לדעת מה בלבו של הזולת, כפי שלמדנו מהשבטים, שלמרות שחשבו את מעשהו של פנחס לחוצפה ואף התבססו על ראיות מוצקות שמניעיו באו מאופי אכזרי תורשתי, בא הקב"ה "הרואה ללבב" והעיד עליו ש"קנאותו" טהורה ומזוקקת מכל אינטרסים זרים!

ג. זאת ועוד: אותם ה"מבטלים" את התלהבותו של הזולת לדבר מצוה, תוך האשמתו במניעים שחצניים, עלולים לשכנע את עצמם שאצלם זה נובע מהקדושה, מאחר שהם עצמם ממש "בטלים במציאות", על כן אינם יכולים לסבול את הגאווה היהירה של אותו "קנאי" החושב עצמו "צדיק" יותר מכל הקהילה, הרי מאחר שהתנהגותו "מיחזי כיוהרא" איננו יכולים לשתוק ולסבול צביעותו...

לימדתנו הפרשה, שטעו השבטים בבזותם את אש הקנאות של פנחס, ולא עוד אלא, איפכא מסתברא:

עלול להיות שהמניע-האמיתי של המזלזל [איש האמת שונא ה"צביעות"] הוא, כי קשה לראות שחבירו "נלהב" לדבר מצווה יותר ממנו ומוסר נפשו עבור קנאה לכבוד השם, דבר שהוא לא עשה... [כי זה מעמיד אותו באור עלוב]

אלא שאילו היה הוא עצמו אמיתי, הרי "קנאת סופרים תרבה חכמה", היתה קנאתו ממריעתו להגיע גם הוא לרמת-התלהבות כמו חברו ה"קנאי", אך מאחר ואינו מעוניין להתאמץ כדי להגיע לגובה המתאים, הרי כאשר "העצלות מזדווגת עם הגאווה" התוצאה היא: השפלת הזולת!..

הכלל הוא: מהרגש של קדושה לא יכולה לבא תוצאה שהיא היפך האמת! ומאחר שזה שהוא עצמו איננו "מתלהב" בשיא הסער הנפשי בעבודתו את השם, הוא היפך הוראת חז"ל: "מה להלן באימה וביארה ברתת ובזיע – אף כאן" [אף שלטענתו אינו נוהג כך, כי עדיין איננו בדרגא זו... שגם התנצלות זו היא היפך הוראת חז"ל: "לעולם יעסוק אדם... שלא לשמה וכו'"] – נוסף על כך גם זלזולו הבוטה בהנהגת חברו, מנוגדת להוראה: "הוי דן את כל האדם לכף זכות" –

הרי כל זה ביחד מהווה הוכחה שביקורתו איננה נובעת מהרגש של קדושה, אלא אדרבה!

סיכומו של דבר, בעת שרואים "מגיפה רוחנית" יש לפעול מתוך קנאת השם, מבלי להתחשב שישנם כו"כ גדולי ישראל שלא פעלו ומי אני?... אלא יש להביא את ה"שלום" האמיתי בין ישראל לקב"ה, גם אם האמצעים לזה דורשים צעדים חריפים...